

Ἄλλὰ καὶ τούτου ἔτι χειρόν! Ὁ αὐτὸς κριτῆς, ὁ ἀκριβοδίκαιος κ. Ι. Ἀργυριάδης, κατακρίνων τὸ Ἀλφαθητάριον τοῦ κ. Θ. Ἀποστολοπούλου, λέγει: «Ἐν τῷ 6' μέρει δὲν προσέχει περὶ τὴν λέξιν, διότι ἐν αὐτῷ αἱ πλεῖσται τῶν λέξεων καὶ τῶν φράσεων ποῦ μὲν οὐχὶ φιλοκάλως κεῖνται, ποῦ δὲ κομψαὶ μετὰ καθημαξευμένων συμφύρονται». Πολὺ ὀρθῶς καὶ πολὺ δικαίως. Ἀλλὰ πολὺ ἀδίκως καὶ πολὺ μοχθηρῶς τυφλώττει πρὸς τὰ τοῦ ἐστεμμένου φίλου αὐτοῦ πολὺ τούτων χειρόνα: «ὁ ἠνίοχος ἔχασε τὸν χαλινὸν — ἔρια φῶλι — ἄρουρα ὑνὶ — γδοῦπος στραβὸς — κάδδιχος ἀλογόμουγα — ἔδδιξ τουλουμίσιο τυρὶ — αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν ἔχουσι ῥόπτρα, ἡ σκάλα ἔχει σκαλοπάτια — τῷ κήπῳ φύτευε λαχανικά, αἱ φθειρες εἶνε βρωμερὰ ζωύφια. — ἀμβροσία μύζα» κτλ. Ἀπρεπῶς δὲ διατυμπανίζει διὰ τῆς ἐντίμου αὐτοῦ ὑπογραφῆς ὅτι «ὁ συγγραφεὺς τὰς λέξεις καὶ τὰς φράσεις ἔχει ἀφελεῖς».

Καὶ ὁ ἐν τῇ κριτικῇ εὐσυνειδησίᾳ συνάδελφος τοῦ κ. Ι. Ἀργυριάδου, ὁ ἀξιότιμος κ. Ζησίου, ὁξύτερον μὲν τῶν ἀλωπέκων βλέπει τὰ εἰς τοὺς ἄλλους πλημμελήματα, τυφλώτερον δὲ τοῦ ἀσπάλακος τὰ εἰς τοῦ βραβευτέου φίλου αὐτοῦ. Ὅπως καταδικάσῃ τὸ Ἀναγνωσματάριον τῆς Δ' τάξεως τοῦ κ. Σκορδέλη καὶ τοῦ κ. Κουλουμπάρδου π. χ. ἔχει ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς· ὅπως δὲ βραβεύσῃ τὸ τοῦ φίλου αὐτοῦ κλείει αὐτούς. Περὶ τοῦ κ. Σκορδέλη δηλ. γράφει: «Ἐκ δὲ τῶν φράσεων, ὅπου λέξεις ἀρχαῖαι καὶ καθημαξευμένα συμφύρονται σημειούμεθα ἐλαχίστας μόνον μπλέα, κερασέα, λαλές, ἰλουλούδια πολλὰ εὐώδη, τὸ ῥυάκι τρέχει ἀκάματον, κουτουλοῦν, οἱ λαγοὶ στέκονται μὲ τεντωμένα ὦτα κτλ.». Ταῦτα ὀρθῶς καὶ δικαίως ἐν τισιν. Ἀδίκως ὅμως ὅλως καὶ μοχθηρῶς ἀποσιωπᾷ τὰ τοῦ κ. Κουρτίδου: «Ἀφεντόπουλο ἀγριόχηναι ἀγριόπαπια κουμπάρε, καρφίτσα κουφάλα ἢ μητέρα ὁ πατέρας σουβλα σκλάβος ψυχουῖος σπασμένο αὐγό — ἀλλ' ἐγὼ ἐγνώριζα ἐν μέσον μὲ τὸ ὅποιον εἰμποροῦσα νὰ ἐξαφανίσω τὸ βλαβερὸν αὐτὸ ἀέριον — μοῦ εἶπαν ὅτι ἦτο βαθύπλουτος ἄνθρωπος· ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν χρημάτων του δὲν ἐφρόντισε νὰ κάμῃ καμμίαν ἐργασίαν, ἤθελε μόνον τὴν καλοπέρασιν — ἀμέσως ἦλθαν εἰς τὸν νοῦν μου οἱ λόγοι σου, καὶ ἐνῶ ἔτρεχα πρὸς σὲ διὰ νὰ σοὶ εἶπω ὅτι ἔχεις δίκαιον — πρὶν μάθω νὰ πλέκω καλάθια

καὶ κερδίζω μὲ τὸν κόπον μου τὸ ψωμί μου, ἐγύριζα εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐδιακόνεσα — ἐνθυμοῦμαι τοὺς περιφρονητικούς λόγους τῶν διαβατῶν, τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἔτρεχα ἡμίγυμνος καὶ ἀνυπόδητος ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, καὶ τὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος ἐπλάγιαζα χωρὶς νὰ φάγω — ἡ καρδιά μου σπαράζεται — ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ἐξάρτια καὶ λύνει καὶ δένει τὰ ἱστία» κτλ. κτλ. ἅτινα εἶνε πολὺ πλειότερα τῶν τοῦ κ. Σκορδέλη καὶ προφανῶς πολὺ βαρβαρώτερα καὶ χυδαιότερα καὶ ἀνωμαλωτέρα αὐτῶν.

Στιγματίζοντες οἱ πρωτότυποι οὗτοι κριταὶ τὸν κ. Καβαλιεράτον λέγουσιν : « Οὐδὲ ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων ἀπηλλαγμένον εἶνε τὸ κρινόμενον Ἀναγνωσματάριον, μαρτυρούντων παχυλὴν ἄγνοιαν τῆς γλώσσης, ὀφειλομένην δὲ οὐχὶ εἰς παραδρομὴν ἢ ἐσφαλμένην ἀντιγραφὴν, ἀφοῦ ταῦτα σταθερῶς ἐπαναλαμβάνονται — δείγματα δὲ ἐκ τῶν πολλῶν ἀποδεικνύοντα τὰς ἐλλείψεις τοῦ βιβλίου ἀρκούμεθα καταλέγοντες τὰ ἐξῆς ὀλίγα, ἱκανὰ καὶ μόνα νὰ ἀποδείξωσι τὸ βιβλίον τοῦτο ἡκιστα χρήσιμον πρὸς τὸν σκοπὸν δι' ὃν συνετάχθη ». Πάντα ταῦτα πολὺ δικαίως καὶ πολὺ ὀρθῶς. Ἀλλὰ πάντα τὰ μετὰ ταῦτα πολὺ μοχθηρῶς καὶ πολὺ ὑβριστικῶς καὶ πολὺ ἀλογίστως. Διότι, σκοποῦντες νὰ ἐκφαυλίσωσι τὸν κ. Καβαλιεράτον, ἀναγράφουσιν ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῶν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τάδε : « ὠργισμένος γρ. ὠργισμένος, κατεβρόχθησαν γρ. κατεβρόχθισαν, κλίμαξ γρ. κλίμαξ, ξίφος γρ. ξίφος, ράγες γρ. ρᾶγες, μακρωτέρα γρ. μακροτέρα, δὲν ἐπίστευον ποτε γρ. δὲν ἐπίστευόν ποτε, νὰ λησμονῶμεν ποτε γρ. νὰ λησμονῶμέν ποτε, ἰχθεῖς γρ. ἰχθύες, στάχεις γρ. στάχυες, οἱ μῦς γρ. οἱ μύες, τοὺς βόας γρ. τοὺς βοῦς, ἐτρύπουν γρ. ἐτρύπων, ὅταν πιστεύει γρ. πιστεύῃ, θὰ εὔρης γρ. θὰ εὔρης, θὰ ἔλθη γρ. θὰ ἔλθη, θὰ εἶπουν γρ. θὰ εἶπωσι, ὅταν τὰ βλέπη νὰ κινουῦνται, νὰ ἀναβαίνουν — πάντα ἀφόρητα — γρ. βλέπη κινῶνται ἀναβαίνωσι καταβαίνωσιν, νὰ εὐχαριστηθῇ ποῦ ἐκλαίει γρ. διότι ἐκλαίει, τόσῳ ὅσῳ γρ. τόσον ὅσον, ἀνοιξατέ μοι, δότε μου — ἢ συνήθης ποικιλία, ἦτοι ἡ διαστροφή τῆς γλώσσης — ἐτρεμόσβυνεν σημ. Τοιαῦται συνθέσεις πρέπει νὰ ἀποβάλλωνται ἐκ τῆς γλώσσης — τινὲς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἀνθρώπων γρ. ἀνδρῶν » κτλ. κτλ. Πάντα ὀρθὰ καὶ δίκαια ἕως ἐδῶ. Σκοποῦντες ὁμῶς νὰ βραβεύσωσι τὸν κ. Κουρτίδην προσεποϊή-

θησαν ὅτι δὲν εἶδον δῆθεν τὰ ἐν τῷ ἐστεμμένῳ αὐτοῦ Ἀναγνωσμα-
 ταρίῳ, τῆς τετάρτης μάλιστα τάξεως, ὁμοειδῆ μὲν τούτοις, ἀλλ' ὑπέρ-
 τερά πῶς κατὰ τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν φαυλότητα παντοῖα πλημμε-
 λήματα, ὡς π. χ. «ὁ ἵππος εἶνε ἵπιος — θὰ λικμίσῃ (σελ. 55) —
 κλῖμα μίγμα (σελ. 131) — ἡ κορινθιακὴ μικρὰς καὶ στρογγύλας τὰς
 ῥάγας (σελ. 178) — ἐπικινδυνωτάτη (σ. 183) — ἡμέραν τινα, κρό-
 τον τινα, τὸ βῆμα των, τὸ σῶμα σου, τὸν πλοῦτον του (σ. 46, 76,
 90) — ἐπήδων οἱ ἰχθῦς, οἱ ἰχθῦς τῆς θαλάσσης, οἱ παστοὶ ἰχθῦς
 (σ. 6, 17, 99, 168) — ὦ Σόλον, Σόλον, Σόλον, Σόλον, τετράκις
 ἐν τῷ αὐτῷ διηγήματι (σ. 60-61) — τὰς κλυτύας τῶν ὀρέων (159)
 — τὰ δάκτυλα ἐτρύπουν δι' αὐτῆς τὸ ὑπόδημα (53) — ὅταν ἐργά-
 ζεται, ὅταν καταδιώκεται, ὅταν καταθέσετε, ὅταν ὀργίζεται (σ.
 49, 117), τίς θὰ σέβεται, δὲν θὰ εἰμπορῆτε νὰ μὲ εὔρετε, χωρὶς
 νὰ ἐντρέπεται, δοκιμάσετε νὰ σπάσετε, νὰ ἀναφλέγεται, νὰ ἀρχί-
 ζετε (σελ. 147, 53, 55) — νὰ ὁμιλοῦν διὰ χιλιάδας, ὅταν βλέπη
 ὅσους ὀδηγοῦν ἀμάξας (σελ. 34, 47) — ἀναχωροῦν διότι πρέπει νὰ
 ἀναχωρήσουν. ἂν μείνουν ἐδῶ, θὰ ἀποθάνουν, διὰ νὰ πετοῦν καὶ
 διασχίζον, ἐμαζεύθησαν νὰ κάμουν μεγάλο ταξεῖδι, θὰ ἀνησυχή-
 σουν, θὰ ἀντισταθοῦν (σελ. 41, 43) — ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἐγεν-
 νήθην ἕως ὅτου ἐμεγάλωσα (σελ. 89) — ἐσκόρπιζαν παντοῦ κατὰ ποῦ
 λέγεται ἀνθρακικὸν ὄξυ (σελ. 107) — ἡ εὐεργεσία ὅσον μυστικὴ
 εἶνε τόσῳ μεγαλειτέραν ἀξίαν ἔχει (σελ. 34) — ταπεινωμένην μα-
 ραμένα βαμμένον κεκρυμμένον προσκεκολλημένον πεπιεσμένον ἀπο-
 μεμακρυσμένα (σελ. 25, 57, 77, 79, 108, 112) — νὰ σᾶς εἰπῶ,
 νὰ μᾶς εἴπησ, εἰπέ μοι, μοὶ ἐπέτρεψας (σ. 58, 60, 71) — μοῦ εἶπαν
 (σελ. 185) — καλή μου γυναῖκα, καὶ πῶς ὀνομάζεσαι ὦ γύναι (σ.
 81, 77) — ἐν τῷ αὐτῷ διηγήματι (σελ. 102-103): νὰ ἔλθητε
 νὰ μὴ ἔλθητε, νὰ ἐπιστρέψητε, νὰ πίνετε νὰ ἐγείρεσθε — ἐν
 Θεσσαλίᾳ καὶ εἰς τινα μέρη — εἰς τὰς Ἀσιατικὰς χώρας καὶ
 ἐν Νουβίᾳ — ἀποστρέφεται ὅσους δὲν πράττουν τὸ καλὸν ὡσὰκις
 εἰμποροῦν νὰ τὸ πράξωσι (σελ. 6. 26. 58) — τὰ τηλεγραφικὰ σύρ-
 ματα ἐγέμισαν χελιδόνας — ἓνα χανδάκι γεμάτον λάσπην — ἐγέ-
 μισαν ὅλην τὴν οἰκίαν ἀπὸ μεταξοσκώληκας — τί κρῖμα ποῦ ἔχω μὲ
 σφαιρίδια γεμάτον τὸ ὄπλον — ἐγέμισε τὸ ἔδαφος ἐκ πόας — ἐγέμισαν
 ὕδατος τὰ ἀγγεῖα!! (σελ. 41. 58. 83. 99, 112. 140) — ἀγριο-
 κυττάζονται ἀγριόχηναι ἀγριόπαπαι κατασπαράζεις στρεφογυρίζω

(σελ. 43. 91. 120)—ή σακκορράφα ἐνόμισεν ὅτι ἐσχετίσθη μὲ ση-
μαντικὸν ὑποκείμενον (σελ. 54) κτλ. κτλ. 'Ἄλλ' «οἱ κριταὶ χαρίζον-
ται οἷς ἂν φίλοι ὧσι καὶ ἢ ὄλως ἀφιασιν ἢ μικροῖς ζημιοῦσι», λέγει
ὁ 'Ἀριστοτέλης¹⁾· καὶ τοῦτο διότι μόνον, ὡς μὴ ὄφελεν, «ἀνδράσι
τοῖς ἀγαθοῖς ἔπεται γνώμη τε καὶ αἰδώς, οἳ νῦν ἐν πολλοῖς ἀτρεκέως
ὀλίγοι», ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Θεόγνις (στίχ. 635).

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς κριτῆς, ὁ κ. 'Ι. 'Αργυριάδης, κατακρίνων τὸ
'Ἀλφαβητάριον τοῦ κ. Κονιδάρη λέγει: «Αἱ φράσεις δυσανάλογοι
πρὸς τῶν παιδαρίων τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν· ὡς «ὁ δὲ καρπὸς
ἀνήκει εἰς ἐμὲ διὰ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα — καλὲ τί διαφορά ἀπὸ τὴν
ἡμέραν ἐκείνην! εἶδες ἢ συμβουλή μου;» 'Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λό-
γον κατακρίνει τὸν κ. Μισιτζῆ διὰ τὰς προτάσεις του «ὅταν ὁ 'Ορ-
φεὺς ἔπαιζε τὴν λύραν του, ὡς λέγει ἡ μυθολογία — ὁ ἄγγελος εἶνε
πνεῦμα καθαρὸν — ἢ ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν φωτισμένοι καὶ πεπαιδευ-
μένοι θὰ ἦσαν εὐτυχεῖς». Πολὺ δικαίως καὶ πολὺ ὀρθῶς. 'Ἀλλὰ
πολὺ ἀδίκως καὶ πολὺ μοχθηρῶς τυφλώττει πρὸς τὰ τοῦ ἐστεμ-
μένου φίλου 'Ἀλφαβηταριογράφου, ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀκατανοη-
τότερα ταῦτα: «ἡ θεία εἰρήνη — ἡ εἰρήνη εἶνε θεῖον δῶρον — ὁ καλὸς
βασιλεὺς εἶνε εὐτυχία τοῦ λαοῦ — ἡ ἀλήθεια ἀνήκει τῇ ἀρετῇ — ἀμ-
βροσία λέγεται ἡ τροφή τῶν θεῶν — ὁ δειλὸς εἶνε ἐχθρὸς τῆς πατρί-
δος — Σόλων ὁ σοφὸς εἶπε μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε — ἅμα
ἔπεσεν ἡ ὕσπληξ ἔτρεξαν οἱ δρομεῖς» κτλ. κτλ. 'Ἀπρεπῶς δ' ὄλως δια-
τυμπανίζει διὰ τῆς ἐντίμου αὐτοῦ ὑπογραφῆς ὅτι «ὁ συγγραφεὺς
εἰσάγει φράσεις καὶ προτάσεις σαφεῖς καὶ εὐλήπτους».

'Ο αὐτὸς Κύριος κατακρίνων τὸ 'Ἀλφαβητάριον τοῦ κ. 'Αποστο-
λοπούλου λέγει: «'Ἀπὸ δὲ τῆς σελίδος 34-46 αἱ προτάσεις οὐ μόνον
πενιχροτάται ἀλλὰ καὶ κακόζηλοι εἶνε «ὁ ὄνος ἔχει αὐτία μεγάλα —
ἡ μυῖα τρώγει τὸ μέλι — τὰ ἀγγούρια τρώγομεν — τὰ κρομμύδια
τρώγομεν» κτλ. Πολὺ δικαίως καὶ πολὺ ὀρθῶς. 'Ἀλλὰ πολὺ ἀδί-
κως καὶ πολὺ μοχθηρῶς τυφλώττει πρὸς τὰς ἐστεμμένας ἀσυγ-
κρίτῳ τῷ λόγῳ «πενιχροτέρας» καὶ «κακοζηλοτέρας» προ-
τάσεις τοῦ βραβευθέντος φίλου, οἷαι π. χ. «ὁ γείτων ἔχει μεγάλα
γένεια — ὁ ὄνος ἔφαγε τὰ ἄχυρα — ἀγαπῶ τὰ μαῦρα μοῦρα — ὁ πα-

1) 'Ρητορικὴ 1372, α. 20.

τῆρ εἶνε καλὸς χορευτῆς — βάλλω γόμφους εἰς τὴν σανίδα — χύνε ὕδωρ τῆ ἀύλῃ — φῶς φανάρι — χαῖρε ἑταῖρε — εἶθε νὰ γείνω γέρων — κόψε ράψε» κτλ. κτλ.

Κατακρίνων ὁ αὐτὸς κ. κριτῆς τὸ Ἄλφαβητάριον τοῦ κ. Ἀδαμοπούλου λέγει: «Καὶ τὸ δεύτερον δὲ μέρος τοῦ αὐτοῦ τεύχους ὀλίγας περιέχει προτάσεις καὶ ταύτας ξηράς, ἅμα δὲ κακοζήλους καὶ πλημμελεῖς· τοιαῦται δ' εἶνε: «Τίς ἔδесе τὴν οὐρανὸν τοῦ ὄνου; — αἱ μυῖαι εἶνε ζῶα· αἱ μυῖαι εἶνε ἀθῶα ζῶα — αἱ μυῖαι εἶνε ἐπίμονα ζῶα — δὲν θὰ πειράζω τὰς μυῖας — ἡ γαλῆ διώκει τὰς μυῖας — αἱ μυῖαι ρυπαίνουσι τοὺς τοίχους» κτλ. Πολὺ δικαίως καὶ πολὺ ὀρθῶς. Ἀλλὰ πολὺ ἀδίκως καὶ πολὺ μοχθηρῶς τυφλώττει πρὸς τὰς ἔτι βδελυρωτέρας ἐωλοκρασίας ταύτας τοῦ ἐστεμμένου αὐτοῦ φίλου: «ἡ ἀλογόμυια — αἱ ἀλογόμυιαι — ἡ μυῖα πετᾷ — αἱ μυῖαι δὲν εἶνε καθαρὰ ζῶα — αἱ μυῖαι πετῶσιν εἰς τὰ φαγητὰ — αἱ μυῖαι μολύνουσι τὰ φαγητὰ — ἀηδιάζω πολὺ τὰς μυῖας — αἱ ἀλογόμυιαι πειράζουσι πολὺ τὰ ζῶα — ἡ μυῖα καὶ ὁ κώνωψ ροφῶσι τὸ αἷμα — ὁ ὄνος διώκει τὰς μυῖας μὲ τὴν οὐρανὸν — ὁ παῖς ὁ ὁποῖος πιάνει τὰς μυῖας μὲ τὰς χεῖρας εἶνε ρυπαρὸς — αἱ μυῖαι μεταδίδουσι τὰς νόσους — κοιλίαι αἰγῶν καὶ βοῶν — μὲ τὴν ξύστραν ξυόμεθα (!) — αἱ φθειρες εἶνε βρωμερὰ ζώφια — ἀπὸ τὴν ρίνα ἐξέρχεσθαι ἡ μύξα» κτλ. κτλ. Ἀπρεπῶς δ' ὅλως διατυμπανίζει διὰ τῆς ἐντίμου αὐτοῦ ὑπογραφῆς ὅτι «ὁ συγγραφεὺς τὰς λέξεις καὶ τὰς φράσεις ἔχει ἀφελεῖς».

Φεῦ! Οὐδὲν δίκαιόν ἐστίν ἐν τῷ νῦν γένει·
ἅπαντα τόλμης δοῦλα καὶ ἀναισχυντίας 1).

Ὁ αὐτὸς ἐντίμος κριτῆς κ. Ἀργυριάδης κατακρίνων τὸ Ἄλφαβητάριον τοῦ κ. Μ. Σακελλαροπούλου γράφει: «Αἱ δὲ περιγραφαὶ εἶνε πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ 6' μέρους τοῦ Ἄλφαβηταρίου δυσανάλογοι, 27 ὅλαι σελίδες ἐκ τῶν 64 ἐν αὐτῷ καταλαμβάνουσαι». Ὀρθῶς καὶ δικαίως. Ἀλλ' ἀδίκως καὶ μοχθηρῶς τυφλώττει πρὸς τὸ βραβευθὲν Ἄλφαβητάριον τοῦ φίλου αὐτοῦ κ. Μ. Βρατσάνου, ἐν ᾧ ἡ πραγματογραφία κατέχει σελ. 27 1/4 ἐκ τῶν 50 τοῦ ὅλου τοῦ αὐτοῦ μέρους (σελίδ. 70 - 120). Ὁ ἐστίν ἐν ᾧ ἐν τῷ κατακρι-

1) Εὐριπίδης ἀπόστ. 696. ἴδ. καὶ Comicorum Atticorum fragm. ἔκδ. Koch, τόμ. 3, σελ. 755, ἀριθ. 570 b.

νομένῳ βιβλίῳ ἢ ἀναλογία τῶν περιγραφῶν πρὸς τὸ ὅλον εἶνε 40 0/0· ἐν τῷ ἐστεμμένῳ εἶνε 54 0/0! Οὐχ ἦττον τοῦτο οὐδαμῶς ἀποκωλύει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ διατυμπανίζῃ διὰ τῆς τιμωτάτης αὐτοῦ ὑπογραφῆς ὅτι « τὸ Ἀλφαβητάριον τοῦτο διακρίνεται διὰ τὴν μεγίστην ἐπιμέλειαν καὶ τὸ εὐμέθοδον μεθ' οὗ εἶνε συντεταγμένον ».

Τόσον δίκαιον εἶχεν ὁ σεμνὸς Πλούταρχος εἰπὼν ποτε περὶ τοιούτων ἀνελευθέρων καὶ ἀγεννῶν ἀνθρωπίσκων: « ἄλλ' οὐκ ἐλεύθερος οὗτος, ὦ Μητρόδωρ' ἐστίν, ἀλλ' ἀνελεύθερος καὶ ἀνάγωγος, καὶ οὐδὲ μάστιγος ἐλευθέρας δεόμενος, ἀλλὰ τῆς ἀστραγαλωτῆς ἐκείνης, ἣ τοὺς Γάλλους πλημμελοῦντας ἐν τοῖς Μητρώοις κολάζουσιν » 1).

Ὁ δὲ κύριος Ζησίου, ἄλλος οὗτος ἀκριβοδίκαιος κριτής, κατακρίνει μὲν τὸν κ. Σχορδέλην διότι ἔγραψέ που: « ὑψηλὸς καὶ ἀρειμάνιος λοχίας ἐκράτει τὴν ἐθνικὴν σημαίαν τοῦ τάγματος », προσεπιλέγων τὸ ἄγαν λεπτόν καὶ σφόδρα δισμιλευμένον τοῦτο νοίδιον « τὴν σημαίαν δὲν κρατεῖ λοχίας », βραβεύει δ' ὁμως τὸν κ. Κουρτίδην γράψαντα « ὅτε τὸ τάγμα ἔφθασεν εἰς τὰ παραπήγματα καὶ διελύθησαν αἱ τάξεις » (σελ. 10). Καὶ κατακρίνει μὲν τὸν κ. Κουλούμπαρδον περιγράψαντα τὴν φάλαιναν καὶ τὰ ἠφαίστεια, βραβεύει δ' ὁμως τὸν κ. Κουρτίδην μετενεγκόντα ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τοῦ Μηλιαράκη, τὰ περὶ φοίνικος καὶ Ἀράβων καὶ βουρνούζιων καὶ ἀντιλοπῶν καὶ στρουθοκαμήλων καὶ φαντασιοπληξιών Ἀσιατικῶν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ἐρωτᾷ « τί πρὸς ἡμᾶς ἡ φάλαινα . . . καὶ τὰ ἠφαίστεια; » ἐνταῦθα δὲ ὑπεραπολογούμενος, ὡς τις ὠνητὸς συνήγορος, τὰ ἀσύστατα ταῦτα καὶ σκαιὰ προφέρει: « Πραγματεύεται δὲ περὶ φοίνικος, διότι οὐ μόνον γνωστὸν εἶνε τὸ δένδρον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἐμβάλλεται ἐν ὠραία ἀραβικῇ (!) διηγήσει ». — Λοιπὸν Ἀραβικὴ διήγησις καὶ φοῖνιξ καὶ Ἀραβες καὶ βουρνούζια καὶ ἀντιλόπαι καὶ στρουθοκάμηλοι καὶ Ἀσιατικὴ φαντασιοπληξία ἐπιτρέπονται ἐνταῦθα, φάλαινα δὲ καὶ ἠφαίστεια δὲν ἐπιτρέπονται ἐκεῖ. Καὶ διὰ τί; Ἀκούσατε! « Ἐπειδὴ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον παρ' ἡμῖν εἶνε μόνον τετρατάξιον, πρέπει — τὰ ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις — νὰ ἀναφέρωνται μάλιστα εἰς τὰ ἦθη καὶ τὴν χώραν τὴν Ἑλληνικὴν, εἰς τὰ φυτά, ζῶα, φύσιν τῆς

1) Πρὸς Κολώτην κεφ. 33. σελ. 1127 C.

Ἑλλάδος, εἰς τόπους καὶ κτίσματα, μεθ' ὧν ὁ Ἑλληνικὸς βίος καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶνε αἰωνίως συνδεδεμένα». Τοιαῦτα δὲ δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἡ φάλαῖνα καὶ τὰ ἠφαίστεια· τοιαῦτα εἶνε τὰ βουρνούζια καὶ αἱ στρουθοκάμηλοι καὶ αἱ ἀντιλόπαι καὶ οἱ Ἄραβες καὶ τὰ κενοπαθήματα καὶ τὰ ἀναπλάσματα τῆς διακένου καὶ παρατυπωτικῆς Ἀσιατικῆς φαντασίας! Ἄλλὰ τότε πρὸς Θεοῦ διὰ τί περὶ τοῦ κ. Κουλουμπάρδου προκειμένου ἐγράφησαν: «δύο διηγήσεις «ἡ Ἀραβέλλα» καὶ «ἡ μνηστὴ» ἀποβλητέαι· διότι ἐκείνη μὲν ὄζουσα Ἰσπανίας ἢ μεσαιωνικῆς Ἰταλίας εἶνε παντάπασιν ἀνελλήνιστον ἔργον;» Τοῦτο δὲν εἶνε ἀνελλήνιστον τερατολόγημα»;

Ἔω πότνι αἰδώς, εἴθε τοῖς πᾶσιν βροτοῖς
 συνοῦσα τάνάσχυντον ἐξηροῦ φρενῶν 1).

Περαιτέρω· ὁ αὐτὸς ἔντιμος κριτής, ὁ κ. Ζησίου, εἶχεν ἀνοικτούς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅταν ἀνεγίνωσκεν ἐν τῷ πρὸς καταδίκην προωρισμένῳ βιβλίῳ τοῦ κ. Κουλουμπάρδου τὰ ὄντως διὰ παιδία ἐννέα καὶ δέκα ἐτῶν, ἀνάρμοστα ταῦτα: «Ὁ γῦρος οὗτος τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον ἀποτελεῖται ἐξ 946,080,000 χιλιομέτρων», εἶχεν ὁμως αὐτοὺς κλειστοὺς, ἢ πιθανώτερον τεθολωμένους, ὅταν ἀνεγίνωσκεν ἐν τῷ πρὸς βράβεισιν προωρισμένῳ βιβλίῳ τοῦ κ. Κουρτίδου τὰ ὁμοδίαιτα τούτοις καὶ που καὶ ἐν τισὶ καὶ τούτων ἀπρεπέστερα τάδε: α" Ἦκουσα νὰ ὀμιλοῦν διὰ χιλιάδας καὶ ἑκατομμύρια (σελ. 34) — παράγουσα ἐτησίως περὶ τὰ τέσσαρα ἑκατομμύρια ὀκάδων ἄλατος (σελ. 169) — ἐν τῷ πυθμένι τῶν κοιλωμάτων τούτων ἀπομένει μετὰ τὴν ἐξάτμισιν παχὺ στῶμα ἄλατος· εἶνε ὁμως πικρὸν τὴν γεῦσιν, ἕνεκα τοῦ μαγνησιακοῦ ἄλατος, τὸ ὁποῖον περιέχει ἡ θάλασσα (σ. 169) — ἀπορροφοῦν τὸν ἄνθρακα ὁ ὁποῖος εἶνε μέσα εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ καὶ ἀφίνουν ἐλεύθερον τὸ ὄξυγονον (σ. 107) — Οἱ βάλτοι ἐσκόρπιζαν παντοῦ κάτι ποῦ λέγεται ἀνθρακικὸν ὄξύ (σ. 107) — ὁ Γουτεμβέργης βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου Σχαιφέρου κατάρθωσε νὰ παραγάγῃ δι' ἐνώσεως ἀναλόγων μερῶν μολύβδου καὶ ἀντιμονίου μίγμα (σ. 131) — ἡ οἰκία των ἦτο ἐστρωσμένη δι' ἀναγλύφων καὶ ἄλλων ἀλληγορικῶν κοσμημάτων (σελ. 130) καὶ οὕτω καθεξῆς.

1) Εὐριπίδης, ἀπόσπ. 439, ἔκδ. Dindorf.

Ὁ αὐτὸς εὐσυνείδητος κριτῆς κ. Ζησίου εἶχεν ἀνοικτούς τοὺς ὀφθαλμούς, ὅταν ἀνεγίνωσκε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κουλουμπάρδου, καὶ εἶδε καὶ τὰ ἄτοπα ταῦτα καὶ «τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ λεκτικοῦ καὶ τῶν ἀνορθογραφιῶν τὸν κατακλυσμὸν». Ἄλλ' εἶχε κλειστούς, ὡς φαίνεται, αὐτούς, ἢ πιθανώτερον τεθλωμένους, ὅταν ἀνεγίνωσκε τὸ βραβευθὲν βιβλίον καὶ δὲν κατάρθωσεν οὔτε τὰ ἄτοπα ταῦτα νὰ ἴδῃ οὔτε τὰς ἀνωμαλίας τοῦ λεκτικοῦ οὔτε τὰ παντοδαπὰ καὶ πρωτοφανῆ λεκτικὰ ἐξαμβλώματα, ὧν ἐβρίθε τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ βιβλίον. Τὴν «πετεινόμυγα» τοῦ κ. Κουλουμπάρδου τὴν εἶδεν ὁ ἀλωπεκώδης αὐτοῦ ὀφθαλμὸς, τὴν «ἀλογόμυια» ὅμως τοῦ κ. Βρατσάνου καὶ τὸ ἀφεντόπουλο καὶ τὸν ψυχουῖον καὶ τὰς ἀγριόχηννας καὶ τὰς ἀγριόπαλαις καὶ τὸν κουμπάρον καὶ τὴν πρόστυχη ἐργασία τοῦ κ. Κουρτίδου δὲν τὰ εἶδεν. «Ὁ διάλογος τῶν δύο περιστερῶν» προσκρούει εἰς τὴν εὐμουσίαν τοῦ κ. κριτοῦ, διότι εὐρίσκεται εἰς τοῦ κ. Κουλουμπάρδου τὸ βιβλίον· ὁ διάλογος ὅμως τῆς ἐν τῷ βούρκῳ τοῦ ἀυλακίου κατακειμένης «σακκορράφας» μετὰ τοῦ παραπλεύρως ἐν τῷ αὐτῷ βούρκῳ βεβυθισμένου «τεθραυσμένου ὑαλίου» προσαρμόζεται πρὸς τὴν εὐαισθησίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Παρὰ τῷ κ. Κουλουμπάρδῳ εἶνε ἄτοπα τὰ ὑπὸ τῶν περιστερῶν λεγόμενα: «Καὶ πῶς ἐγεννήθην τάχα ἐγὼ διὰ νὰ ζῶ εἰς τοὺς ἀγρούς; ἀπὸ τὴν ἀξίνην· τίποτε μὴ περιμένης. . . ἄλλοῦ ὅμως ὁ χρυσὸς τρέχει εἰς τοὺς δρόμους, οἱ ἄνθρωποι εἶνε κουτοὶ καὶ ὅποιος εἶνε ἔξυπνος, καθὼς ἡμεῖς, ἀμέσως εἰμπορεῖ νὰ γείνη πλούσιος», παρὰ τῷ κ. Κουρτίδῳ ὅμως εἶνε ἀρμόζοντα καὶ πρέποντα καὶ στεφάνου μάλιστα ἄξια τὰ ὑπὸ τῆς τεθραυσμένης σακκορράφας καὶ τοῦ τεθραυσμένου ὑαλίου ἀπὸ τοῦ πυθμένου τοῦ ἀυλακίου φιλοσοφούμενα τοῦτα: «Ἐγὼ εἶμαι καρφίτσα, τῷ εἶπεν (ἡ σακκορράφα τῷ ὑαλίῳ). Τοῦ λόγου σου θὰ εἶσαι διαμάντι βέβαια — Μάλιστα, δηλαδή ἀπὸ τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν. Ἡ σακκορράφα ἐνόμισεν ὅτι ἐσχετίσθη μὲ σημαντικὸν ὑποκείμενον, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ὑαλίον καὶ ἤρχισαν νὰ συνομιλῶσι περὶ τοῦ κόσμου καὶ νὰ λέγωσι πόσον φαντασμένος καὶ ἐξιππασμένος εἶνε ὁ δεῖνας καὶ ὁ τάδε — Ἐζήσα εἰς τὴν κοσμηματοθήκην μιᾶς κυρίας, ἡ ὁποία ἦτο μαγεύρισα, ἔλεγεν ἡ σακκορράφα — Ἡ κυρία αὕτη εἶχε πέντε δάκτυλα εἰς ἐκάστην χεῖρα. . . Ἦσαν ἀπὸ γένος; ἠρώτησε τὸ τεμάχιον τῆς ὑάλου — ὄχι βέβαια, ἀπεκρίθη ἡ σακκορράφα, ἀλλ' εἶχαν μίαν ὑπερηφάνειαν! τὸ πλεον κοντὸν καὶ χονδρὸν

ἔστεκε ὀλίγον παράμερα ἀπὸ τᾶλλα . . . καὶ ἐκάθητο . . . ὑπερήφανος καὶ ἐσυλλογίζετο τὰ μεγαλεία της» κτλ. κτλ.

Καὶ αἰσθάνεται μὲν ὁ εὐαίσθητος κ. Ζησίου βδελυγμίαν, ὅταν ἀναγινώσκῃ εἰς τοῦ κ. Κουλουμπάρδου τὸ βιβλίον «σήμερον δὲν ἐξάγεται ἀπὸ τὴν κόπρον τοῦ βοῦς ἄρωμα», καὶ ἀποφαίνεται ὅτι «δὲν προάγεται τοῦ παιδὸς ἡ φιλοκαλία» ἐκ τῶν τοιούτων ἄρρητολογιῶν, φιληδεῖ δ' ὁμῶς «τοῖς περιπτώμασι» τοῦ κ. Κουρτίδου 1), καὶ «τῆ ξηρᾷ κόπρῳ» αὐτοῦ, δι' ἧς ὁ ἔστεμμένος καὶ εὐαίσθητος οὗτος Ἐναγνωσματοριογράφος «ἐπαλείφει τὰς κλίνας» 2). γεγοητευμένος δὲ ἐκ τοῦ παγκάλου τούτου θεάματος καὶ ἐκβεβακχευμένος ἐκ τῶν ἀναδιδομένων εὐόσμων ἀναθυμιάσεων ἔνθους ἀναφωνεῖ: Οἶα ἀφέλεια καὶ χάρις! Τέλος πάντων ἰδοὺ ἀντικείμενα ἀφελῆ καὶ χαριέστατα. Ἴδου θεάματα ἐρατεινά, δι' ὧν ἀσφαλέστατα δύναται νὰ ἀναπτυχθῆ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀναγινωσκόντων ἡ λεπτοτάτη καλαισθησία 3). Ἀπανθρώπως δὲ ἐναπειροκαλῶν ὁ αὐτὸς εὐγενὴς κ. Ζησίου ἐκθύμως συνιστᾷ ὡς «καλὴν τὴν διήγησιν», «πάππος καὶ ἔγγονος», ἐν ἧ ὁ παῖς ἀναγινώσκει: «Ὁ Γερομῆτρος εἶχε φθάσῃ εἰς βαθὺ γῆρας. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δὲν ἔβλεπον καλά . . . αἱ χεῖρές του ἔτρεμον. Ὅτε λοιπὸν ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατῆ τὸ κοχλιάριον, ἐχύνετο πολλάκις τὸ φαγητὸν εἰς τὸ τραπεζομάντηλον» καὶ τὰς λοιπὰς βδελυρίας καὶ μιαρίας τοῦ ἀντιπαιδαγωγικωτάτου τούτου Γερμανικοῦ παραμυθίου τοῦ Grimm.— Καὶ κατακρίνει μὲν τὸν κ. Β. Σκορδέλην, διότι τινὰ τῶν ἀναγνωσμάτων εἶνε «δι' ἀναγνωσματορία κατωτέρων τάξεων ἢ καὶ δι' ἀλφαθητάριον», βραβεύει δ' ὁμῶς τὸν κ. Κουρτίδην ὑψηλοφρόνως ἄγαν κλεισιλογήσαντα ἐκ τοῦ ἐμοῦ Ἐλληνοῦ Ἐναγνωσματορίου τῆς Β' τάξεως τὸ διήγημα «ἡ φωλαὶ τῶν δύο πελαργῶν», ἐκ τοῦ Ἐναγνωσματο-

1) Ἐστεμμένου Ἐναγνωσματορίου σελ. 112: Οἱ πυρῆνες κατέπεσον μετὰ τῶν περιπτώματων τῶν πτηνῶν.

2) Ἐστεμμέν. Ἐναγνωσματορ. σελ. 82: Κλίνας πλεχτὰς ἐκ καλάμων, τὰς ὁποίας ἤλειψαν διὰ ξηρᾶς κόπρου βοῶν.

3) Ἐκθεσις κριτῶν σελ. 32, ὑπογεγραμμένος ὁ κ. Ζησίου. «Ἀλλὰ ὑπερτερεῖ τὸ Ἐναγνωσματορίαριον τοῦτο — τὸ τοῦ κ. Κουρτίδου δηλ.— πλεῖστον τῶν ἄλλων διὰ . . . τὴν ἀφέλειαν καὶ τὴν χάριν . . . δι' ὧν ἀναπτύσσεται ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀναγινωσκόντων εὐγενὲς ὑπὲρ πατρίδος αἴσθημα καὶ καλαισθησία, τὰ πρῶτα καὶ μόνον δι' ἃ γράφεται πᾶν ἀναγνωστικὸν βιβλίον».

ρίου τῆς Β' τάξεως τοῦ κ. Χ. Πουλίου τὸ παραμύθιον «πάππος καὶ ἔγγονος», ἐκ τοῦ Α' τομιδίου τοῦ Γεροστάθου τὰ διηγήματα «ὁ Ζαχαρίας καὶ ὁ παραλυτικὸς πλούσιος» 1) καὶ τὰ «λιμνάζοντα ὕδατα», ἐκ τοῦ Β' τομιδίου τοῦ αὐτοῦ «ὁ μικρὸς Κώστας» 2), μετενεγκόντα δὲ ἀπλούστατα ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τῆς Β' τάξεως «Ἡρωϊκοὶ χρόνοι τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος» ἐπιγραφόμενον τὸν μῦθον «Δαίδαλος καὶ Ἴκαρος» καὶ ἐπικολλήσαντα ἐκ τῶν ἐμῶν Ἑλληνικῶν Ἀναγνωσματαρίων τῆς Β' καὶ τῆς Γ' τάξεως τὰ ποιήματα «ἡ πέρδικα—τὸ ναυτόπουλον—τὸ ὄρφανό—ἔωθινὴ προσευχὴ—οἱ δύο πτωχοὶ—ὁ χειμῶν», ἀπλούστατα καὶ στοιχειωδέστατα πάντα. Καὶ ἐν τούτοις ὁ μὲν ἄμοιρος κ. Σκορδέλης ἤκουσεν παρὰ τῶν εὐσυνειδήτων τούτων κριτῶν διὰ τὰς μὴ κλεψιλογίας αὐτοῦ: «Τινὰ τῶν ἀναγνωσμάτων εἶνε δι' ἀναγνωσματάρια κατωτέρων τάξεων ἢ καὶ διὰ Ἀλφαθητάριον», ὁ δὲ ἐστεμμένος κ. Κουρτίδης ἤκουσε διὰ τὴν πρόχειρον καὶ ἀνελεύθερον μεταφορὰν καὶ τὴν ἐπαίσχυντον κλεψιλογίαν αὐτοῦ ἐξ Ἀλφαθηταρίων καὶ ἐξ ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν κατωτέρων τάξεων, ὧν τινὰ μάλιστα ἦσαν καὶ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ αὐτοῦ κ. κριτοῦ, σὺν τοῖς πολλοῖς ἄλλοις καὶ τάδε: «Τοιοῦτον τὸ τέλος τῶν καλῶν διηγήσεων «πάππος καὶ ἔγγονος» 3) — πλὴν δὲ ταύτης τῆς ἀρετῆς ἀναφέρονται πᾶσαι — αἱ πραγματογραφίαι — εἰς πράγματα γνῶριμα ἐν Ἑλλάδι· οὕτω λόγος γίνεται περὶ . . . αἰγὸς ἵππου ἀετοῦ γάτας 4) — πραγματεύεται δὲ περὶ τοῦ ψεῖνικος . . . ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἐμβάλλεται ἐν ὠραίᾳ ἀραβικῇ διηγήσει 5) — τὸ ἄριστον τῶν ἐν τῷ Ἀναγνωσματαρίῳ τούτῳ περιεχομένων εἶνε ἡ ἐπιμελέστατα γενομένη ἐκλογή τῶν ποιημάτων . . . ἐπειδὴ δὲ . . . ἔχομεν ἱκανὰ ποιήματα δοκίμων ποιητῶν . . . ὁ ποιούμενος συλλογὴν ἐπιτυχῇ τῶν τοιούτων, ἐπαί-

1) Τοῦτο μεταμφιεσθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κουρτίδου παρουσιάζεται ἡμῖν ὡς «ἡ ἀξία τῆς ὑγείας».

2) Καὶ τοῦτο ἐλαφρῶς μεταμφιεσθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κουρτίδου παρουσιάζεται ἡμῖν ὡς «τὸ ἀρχοντόπουλον καὶ ὁ μικρὸς Κώστας».

3) Κλεψιλογηθὲν ἐκ τοῦ Ἀναγνωσματαρίου τῆς Β' τάξεως τοῦ κ. Χ. Πουλίου καὶ σκαιῶς παραφθαρέν.

4) Πάντα εὐγενῶς ἐκ τῶν ἐμῶν Ἑλληνικῶν Ἀναγνωσματαρίων κλεψιλογηθέντα καὶ σκαιῶς κολοβωθέντα καὶ ἀγροίκως παραφθαρέντα.

5) Ἀξιοπρεπῶς ἐκ τῆς τοῦ κ. Σ. Μηλιαράκη «Φυσικῆς ἱστορίας» τῆς ὠρισμένης διὰ τὰς κατωτάτας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μετενεχθείση.

νου πολλοῦ κρένεται ἄξιος. Ἐκ τούτων δὲ ἀναφέρομεν τὸ « ἡ πέρδικα, τὸ ναυτόπουλον, τὸ παιδί στὸ ποτάμι, τὸ ὄρφανό; » 1) — Οἷα εὐσυνειδησία κριτῶν! Ὁ κ. Σκορδέλης δι' ἄθῳν καὶ ἄκακον παράπτωμα στιγματίζεται καὶ καταδικάζεται, ὁ κ. Κουρτίδης δι' ἐπονείδιστον καὶ κατάπτυστον σκαιούργημα ἐπαινεῖται καὶ βραβεύεται!

Βέβηκε δ' ὄρκων χάρις, οὐδ' ἔτ' αἰδῶς
Ἐλλάδι τᾶ μεγάλα μένει, αἰθέριον δ' ἀνέπτα 2).

Ἐν ἔτι καὶ οὐδὲν πλέον!

Οἱ κ. κ. κριταὶ ἐγνώριζον εἴτε μαθόντες ποθὲν εἴτε καὶ θυμοσόφως αὐτοὶ εὐρόντες τὰ τοῦ Πλάτωνος 3): « Τὰ δὲ δὴ τοῦ Κρόνου ἔργα καὶ πάθη ὑπὸ τοῦ υἱέος, οὐδ' ἂν εἰ ἦν ἀληθῆ, ὧμην δεῖν ῥαδίως οὕτω λέγεσθαι πρὸς ἄφρονάς τε καὶ νέους, ἀλλὰ μάλιστα μὲν σιγᾶσθαι . . οὐτοί γε οἱ λόγοι χαλεποὶ . . καὶ οὐ λεκτέοι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει, οὐδέ λεκτέον νέῳ ἀκούοντι, ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ποιοῖ, οὐδ' αὖ ἀδικοῦντα πατέρα κολάζειν παντὶ τρόπῳ » καὶ τὰ τοῦ Πισταλότση: « Τὸ παιδίον ἐν τῇ ἀθῳότητι αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ σκεφθῆ ὅτι οἱ γονεῖς αὐτοῦ κακόν τι ἢ ἀνόσιον δύνανται ποτε νὰ διατάξωσιν ἢ μωρίαν τινὰ νὰ διαπράξωσιν Ἀντιπαιδαγωγικώτατον ὅθεν τὸ νὰ παραχθῆ τοῦτο διὰ τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν σκέψιν ταύτην καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ νὰ διδαχθῆ τί αὐτὸ ἐν τῇ οἰκτρᾷ ταύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ πράξῃ » 4). Ταῦτα, λέγω, μαθόντες ποθὲν ἢ αὐτοὶ θυμοσύφως εὐρόντες ἔγραψαν ἐν τῇ κατακρίσει τοῦ Ἀλφαθηταρίου τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἐπτανήσῳ Διδασκαλείου κ. Σακελλαροπούλου πολὺ ὀρθῶς καὶ πολὺ καλῶς τάδε: « Τὸ

1) Ἐκ τῶν ἐμῶν Ἑλλην. Ἀναγνωσματᾶριων τῶν κατωτέρων τάξεων ἀπλῶς διὰ φαλλιδίου ἀποκοπέντα καὶ εἰς τὸ βραβευθὲν τοῦτο τῆς ἀνωτάτης τάξεως Ἀναγνωσματᾶριον ὑπὸ τοῦ ἐμμίσθου ἀντιγραφῆως προσκολληθέντα!!

2) Εὐριπίδης, Μήδεια 439.

3) Πολιτεία 378 Α.

4) Pestalozzi, Christoph und Else, 10 Abendstunde, W W. τόμ. 6, σελ. 133, ἐκδ. Seyffarth, 1870: Das Kind kann in seiner Unschuld nie denken und soll in Unterrichte nie auf den Gedanken geführt werden, dass ihm seine Aeltern je Etwas Böses und Gottloses befehlen, und ebenso wenig, dass sein Vater und seine Mutter je unsinnig werden könnten; es soll noch viel weniger unterrichtet werden, wie es sich in so einem traurigen Falle zu benehmen hätte.

β' μέρος τοῦ Ἀλφαβηταρίου . . ἔχει τινὰς διηγήσεις . . μία ἢ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « δὲν πρέπει νὰ κλέπτῃς » ἄτε μὴ συνάδουσα . . πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ οὐχὶ ἀληθῶς παιδαγωγικὴ εἶνε· διότι ἡ μήτηρ ἀντὶ νὰ διδάσκῃ καὶ νουθετῇ τοὺς ἑαυτῆς υἱοὺς διδάσκεται καὶ νουθετεῖται αὐτὴ ὑπὸ τοῦ μικροτέρου υἱοῦ » 1)

Σεμνὰ καὶ ἅγια. — Καὶ ἕως ἐδῶ μὲν ὀρθῶς καὶ καλῶς καὶ ἀνθρώπικῶς. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τοῦ πρὸς βράβευσιν βιβλίου τῆς Δ' τάξεως τοῦ κ. Κουρτίδου μετεβλήθησαν πάραυτα τὰ πράγματα. Ἀπεκδυθέντες οἱ κ.κ. κριταὶ πᾶσαν αἰδῶ καὶ ἐκτινάξαντες πᾶν ἀνθρώπικόν ἠσχημόνησαν καὶ ἀπεθηριώθησαν. Ἐν τῷ ἐστεμμένῳ δηλ. τούτῳ Ἀναγνωσματαρίῳ ὑπάρχει τὸ καὶ ἀλλαχοῦ μνημονευθὲν ἀνοσιώτατον καὶ μιαιώτατον πάντων τῶν μέχρι τοῦδε προσενεχθέντων εἰς παῖδας, τὸ Γερμανικὸν παραμῦθιον τοῦ Grimm, « πάππος καὶ ἔγγονος », ὅπερ μόνον μεμουςωμένοι Ἀναγνωσματαριογράφοι καὶ φιλόκαλοι κριταὶ ὅμοιοι ἐκείνοις, ὧν βριθοῦσι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδος αἱ ἅγυιαι, δύνανται νὰ ἀνεχθῶσιν.

Ἡ ἐστεμμένη δ' αὕτη ἀνοσιότης καὶ μιαιρία, ἀνελληνίστως καὶ ξηροκακοζήλως μάλιστα ἐκτεθειμένη 2) ἔχει οὕτως :

« Πάππος καὶ ἔγγονος »

« Ὁ Γερομῆτρος εἶχε φθάσει εἰς βαθὺ γῆρας. Οἱ ὀφθαλμοὶ του δὲν ἐβλεπον καλά, τὰ ὠτὰ του δὲν ἤκουον καλὰ πλέον, καὶ αἱ χεῖρές του ἔτρεμον. Ὅτε λοιπὸν ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατῇ τὸ κοχλιάριον, ἐχύνετο πολλακίς τὸ φαγητὸν εἰς τὸ τραπέζομάντηλον.

« Ὁ υἱὸς του καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ τὸν ἐπέπληττον, καὶ ἐπὶ τέλους δὲν τὸν ἐδέχοντο εἰς τὴν τράπεζάν των, ἀλλ' ἐκάθισαν αὐτὸν εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ δωματίου καὶ τῷ ἔδιδον νὰ τρώγῃ ἐντὸς πηλίνου πινακίου ὀλίγην τροφήν. Ἐκ τῆς θέσεώς του ὁ δυστυχὴς γέρον διέκρινε τοὺς ἄλλους νὰ τρώγωσι μαζὶ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐγέμιζον ἀπὸ δάκρυα.

« Ἡμέραν τινὰ ἐπεσεν ἀπὸ τὰς τρεμούσας χεῖράς του τὸ πηλίνον πινακίον καὶ ἐθραύσθη. Ἡ κακὴ νύμφη ἐξύβρισε τὸν γέροντα, αὐτὸς δὲ ἐσιώπα καὶ μόνον ἐστέναζεν. Ἐπειτα τῷ ἠγόρασαν ξυλίνην γαβάθαν καὶ ἔθετον τοῦ λοιποῦ εἰς αὐτὴν τὸ φαγητόν.

« Ἐνῶ ἐκάθηντο ἐσπέραν τινὰ καὶ ἔτρωγον, ὁ μικρὸς ἔγγονος τοῦ

1) Ἐκθεσις κριτῶν σελ. 8, α, περὶ τὸ τέλος.

2) Ἐστεμμένου Ἀναγνωσματαρίου σελ. 8.

γέροντος, παίζων, είχε φέρει σανίδιον τὸ ὁποῖον προσεπάθει νὰ σκάψῃ διὰ μαχαιρίου.

«— Τί κάμνεις ἐκεῖ; ἠρώτησεν ὁ πατήρ. Καὶ ὁ μικρὸς ἀπεκρίθη·

«— Κάνω μία γαβάθα ὅταν μεγαλώσω νὰ σᾶς δίνω νὰ τρώγετε σὺ καὶ ἡ μητέρα.

« Τότε ὁ υἱὸς τοῦ Γερομήτρου καὶ ἡ σύζυγός του ἐκυττάχθησαν καλὰ καλὰ, καὶ δάκρυα ἀνέβησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των. Παρευθύς ἐσήκωσαν τὸν γέροντα πατέρα των, ἐκάθισαν αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἔκτοτε ἔτρωγον ὅλοι ὁμοῦ, καὶ δὲν τὸν ἐπέπληττον, ἀλλὰ τὸν ἐτίμων καὶ τὸν ἐσέβοντο, ὅπως πρέπει τὰ τέκνα νὰ τιμῶσι καὶ νὰ σέβωνται τοὺς γονεῖς των » 1).

Τοιοῦτον τὸ παρμιάρον τοῦτο παραμύθιον! Νῦν οἱ παρ' ἡμῖν κ. κ. κριταὶ διαβεβαιουῦσι διὰ τῶν ἐντίμων αὐτῶν ὑπογραφῶν ὅλως τὰ ἐναντία ἐκείνων, ἄτινα, περὶ τοῦ Ἄλφαβηταρίου τοῦ κ. Σακελλαροπούλου προκειμένου, ἐπίσης διὰ τῶν ἐντίμων αὐτῶν ὑπογραφῶν διαβεβαίωσαν. Ἐνταῦθα περὶ τοῦ κ. Κουρτίδου προκειμένου λέγουσι περὶ τῶν αὐτῶν μιαρῶν τάδε· « Καὶ οὐ μόνον ἐν ταῖς διηγήσεσι περὶ τῶν ἀρετῶν ὑπάρχει ἡ ἠδεῖα αὕτη ἀφέλεια, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ὀλίγαις περὶ τῶν κακιῶν. — Ἐν ταύταις . . φέρονται τιμωρίαι ἡμεροὶ καὶ ἡρεμοὶ πολλάκις ἀντὶ ὀργῆς θυμηδῖαν καὶ ἀντὶ θλίψεως μειδίαμα προκαλοῦσαι. Τοιοῦτο τὸ τέλος τῶν καλῶν διηγήσεων « **Πάππος καὶ ἔγγονος** » !! κτλ.

Οἷα ἠθικὴ ἐκκλισις καὶ ἀνδραποδωδία! « Ἐδοξέ μοι τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον ἀλλ' ὑηνῶν τινῶν εἶνε μᾶλλον θρεμμάτων, ἢ σχύνην τε οὐχ ὑπὲρ ἑμαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων », εἶπέ ποτε περὶ παρομοίων ἠθικῶν παραπτωμάτων καὶ μιαρῶν ὁ Πλάτων 2).

Κακούργημα δὲ δημόσιον θεωρῶν τὰς τοιαύτας ἀδικίας καὶ μοχθηρίας, καὶ κάκιστον τὸν ὑπὲρ τῶν φίλων ἀδικοπραγοῦντα ὁ Ἄριστοτέλης εἶπέ ποτε 3): « τῇ δὲ μοχθηρίᾳ οὐ συγγνώμη » καὶ ἀλλαχοῦ 4): « Τῶν ἀκουσίων . . ὅσα . . ἀμαρτάνουσι . . μὴ δι' ἄγνοιαν

1) Ἐν τῷ Ἀναγνωσματαρίῳ τοῦ κ. Χαρίση Πουλλίου: « Νέον Ἀναγνωσματάριον, τεῦχος πρῶτον, τάξις Β', ἐν Ἀθήναις 1881, σελ. 95 » φέρεται πολὺ ὁμαλώτερον τὸ ἀντιπαιδαγωγικώτατον καὶ παρβδέλυρον τοῦτο παραμύθιον τοῦ Grimm. Τοῦτο μετηνέχθη εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ Ἀναγνωσματαρίου τοῦ Carl Klemen . . . » Deutsches Lesebuch, I Theil, σελ. 75, ἀριθ. 101 « Der alte Grossvater und der Enkel. . . » μετ' ἄκρας ἀπερισκεψίας καὶ κουφότητος.

2) Νόμοι 819 D.

3) Ἠθικὰ Νικομάχεια 1146, α, 3.

4) Ἠθικὰ Νικομάχεια 1136, α, 5.

ἀλλ' ἀγνοοῦντες μὲν διὰ πάθος δὲ μήτε φυσικὸν μήτ' ἀνθρώπινον οὐ συγγνωμονικά». Τουτέστιν· Ἐγκλήματα προερχόμενα οὐχὶ ἐξ ἀγνοίας ἀλλ' ἐξ ἰδίας βουλήσεως ἐπισκοτιζομένης ἐκάστοτε ἢ ἔνεκα οἰστρώδους λύσσης, ἢ ἔνεκα θηριώδους ἐμπαθείας, ἢ ἔνεκα κυνικωτάτης ἀναισχυντίας, ἢ ἔνεκα ὑποζυγιώδους ἀπειροκαλίας, ἢ ἔνεκα ἐπονειδίστου καὶ καταπτύστου προσωποληψίας, ἔνεκα τουτέστι παθῶν μήτε φυσικῶν μήτε ἀνθρωπίνων, εἶνε κακουργήματα τιμωρούμενα ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ ὑπαγόμενα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ποινικῶν δικαστηρίων. Αὕτη εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστοτέλους.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΚΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΤΙΣ